

LAURBERG & GAD FOT.

FOTOTYPI. FACHT & CRONES EFTFLG.

Alfr. Lehmann.

II.

Alfred Lehmann.

(29. December 1858—26. September 1921.)

Af Harald Høffding.

(Tale i Videnskabernes Selskabs Møde, den 2. December 1921.)

I Alfred Lehmann har det danske Videnskabernes Selskab mistet et Medlem, hvis energiske og utrættelige Forsken har sat sig varigt Spor i dansk Aandsliv. Det var, efterat han havde taget polyteknisk Examen, at han, paa-
virket af Fechner's geniale Grundlæggelse af Psykofysiken, d. v. s. Undersøgelsen af sjælelige Fænomener gennem deres Forhold til fysiske Paavirkninger, kom ind paa experimental Psykologi, som han studerede i Wundt's Laboratorium i Leipzig. Han var gennem sin naturvidenskabelige Fordannelse vel forberedt til dette Studium og var hele sit Liv igennem optaget af Arbejdet for at finde Instrumenter og Metoder til nøjagtig Bestemmelse, om muligt Maaling af sjælelige Livsytninger. Han var, eller blev i hvert Tilfælde, klar over, at det er en stor Misforstaaelse, naar man tror, at den experimentale Psykologi fritager for at benytte Selviagttagelse. Tværtimod kommer det jo netop her an paa Forsøgsindividets Evne til at opfatte og gengive, hvad det erfarer under de Situationer, i hvilke det er stedt under Forsøgene. Og, i hvert Tilfælde i sine senere Arbejder, var han ligeledes klar over, at aldeles uvilkaarlige Sinds-
tilstande og Funktioner er vanskelige at fremkalde ved For-

søg, idet det ikke kan undgaas, at Forsøgsindividets Tilstand bestemmes ved Forberedelserne, saa at en vis Forventning vækkes. Lehmann kunde stille sig meget kritisk overfor sit eget Arbejde, kunde f. Ex. efter en lang Række af Forsøg, der søgtes grafisk fremstillede ved Kurver, erklære, at de ikke førte til noget sikkert Resultat. Gennem voksende Forstaaelse af, hvad psykologiske Experimenter kan yde, og gennem Opfindsomhed i Retning af nye Fremgangsmaader har hans Arbejde kastet Lys over en hel Række af elementære psykiske Fænomener og vundet fortjent Anerkendelse i Udland og i Indland.

Hans Arbejder falder i fire Grupper.

1. Undersøgelser af Følelseslivets elementære Former. (Farvernes elementære Æstetik. 1884. — Hovedlovene for det menneskelige Følelsesliv. 1890. — Die körperlichen Aeusserungen psychischer Zustände. I—III. 1899—1905. — Om Stemninger i Naturen. 1913).

2. Undersøgelser af Sansefornemmelser. (Om Synsvinklens Indflydelse paa Opfattelsen af Lys og Farve. Vid. Selsk. Skr. 1885. — Om Skælnen og Genkendelse. Smst. 1888—1889. — Ueber die Helligkeitsvariation der Farben. Wundt's Studien 1895. — Beiträge zur Psychodynamik der Gewichtsempfindungen. Archiv für Psychologie. 1905. — Om Helmholtz' Resonanstheori. Vid. Selsk. Skr. 1910).

3. Undersøgelser af Hypnose og Tankeoverføring og af de saakaldte spiritistiske Fænomener. (Hypnosen. 1895. — Unwilkürliches Flüstern. Wundt's Studien. 1895. — Overtro og Trolddom fra de ældste Tider til vore Dage. 1893—96. — Spiritismens Beviser. 1921).

4. Arbejder i anvendt Psykologi. (Den individuelle sjælelige Udvikling. Grundtræk af den pædagogiske Psykologi.

1913. — Størst Udbytte af legemligt og aandeligt Arbejde.
1919. — Psykotechnik. Tilskueren 1918). —

Et sammenfattende Arbejde er Grundzüge der Psychophysiology. Eine Darstellung der generellen und individuellen Psychologie. 1912. — En Fremstilling af Methodik er givet i Lehrbuch der psychologischen Methodik. 1906.

Det store Arbejde, der saaledes foreligger fra Lehmann's Haand, var umuligt uden et stort Udstyr af Instrumenter, som det kostede stor Møje at bringe til Veje. Dels paa egen Bekostning, dels ved Hjælp af Carlsbergfondet gjorde han Begyndelsen. Sit Arbejdslokale havde han først i Metropolitanskolens Kælder; derfra avancerede han til Ørstedes gamle Vaskehus i Universitetsannexet i Studiestræde, og derfra til nogle Værelser ovenover Kvæsturen, indtil der ved »Studiegaardens« Opførelse skaffedes ham et godt og tidssvarende Laboratorium. I Aarenes Løb forbedredes ogsaa hans Stilling ved Universitetet (Docent 1890, extraordinær Professor 1910, ordinær Professor 1919).

Skønt Lehmann mere og mere søgte at skille sit Omraade ud fra det almenfilosofiske Omraade, har hans Gerning, der for vort Lands Vedkommende er en Foregangsmands Gerning, meget stor Betydning for den filosofiske Psykologi ved at opsøge Fænomenerne i deres mest elementære Former og om muligt paavise de tilsvarende fysiologiske og fysiske Fænomener. Vel gør der sig atter og atter en Modsætning gældende mellem Forskere, der kommer til Psykologien fra den humanistiske Side, med særlig Interesse for mere komplicerede sjælelige Ytringer, som oftest er uforstaaelige uden Indsigt i de kulturhistoriske For-

hold, og Forskere, der kommer til Psykologien fra den naturvidenskabelige Side uden udpræget humanistisk Interesse. Men Arbejdet maa naturligvis tages op fra begge Sider, og Grænsen mellem de to Synsmaaders berettigede Krav kan ikke drages en Gang for alle.

Da Alfred Lehmann døde, i sit 63. Aar, d. 26. Septbr. 1921, efter en lang Sygdom, der frembød det sørgelige Billede af en langsom Hentæren, mistede dansk Videnskab en energisk og veludrustet Forsker paa et Omraade, hvor Naturvidenskab og Aandsvidenskab mødes. Et utrætteligt Arbejde er her sluttet. Ære være hans Minde!

HARALD HØFFDING.